

5. Концепции за ролята на данъците в икономиката

Кейнсианска концепция – Данъците се разглеждат като инструмент за изграждане на рационален икономически модел за управление. Чрез данъците държавата въздейства върху развитието на икономическия цикъл, ограничаване на инфлацията, регулиране доходите на населението и разпределението на инвестициите в националното стопанство.

Според Хансен, увеличаването на данъците решава проблемите на публичния сектор от предоставянето на качествени публични блага. Данъчните интервенции в икономиката да се използват за регулиране на икономическия цикъл, което ще доведе до пълна заетост на работната сила и ограничаване на инфлацията.

Самуелсън е основоположник на теорията за неокласическия синтез, в която се застъпват идеите за социалните ефекти на данъчното облагане върху частния сектор. Според него успешна може да бъде само смесена икономика, в която частния и държавния сектор са равнопоставени. Той смята, че намаляването на данъците ще доведе до нарастване на държавните разходи, а оттам и до нарастване на националния доход. Основоположник е на мултипликатора за снижение на данъците.

Друг представител на кейнсианството е Хавелмо, който лансира идеята за дефицитното финансиране при непрекъснато увеличение на данъците. Увеличаването на разходите с или без покритие води до нарастване на националния доход.

Неокласически концепции за ролята на данъците – Представителите на неокласическите концепции се позовават на класическите постановки за ролята на данъците в икономиката. Те доразвиват идеите на класиците за приоритетната роля на частния сектор и свободното пазарно стопанство.

По-известни в теорията и практиката са данъчната концепция на М. Фридман, данъчната концепция за икономиката на предлагането.

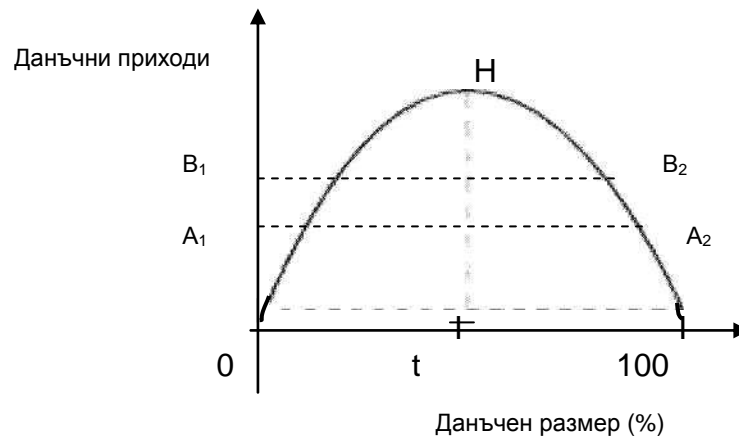
Концепцията на М. Фридман е насочена към критика на нарастващото се участие на държавата в икономиката в резултат на практическото въвеждане на кейнсианските идеи след Втората световна война. Смята, че приоритетното развитие на свободната пазарна икономика, в която движеща сила е частния може да реши проблемите на икономическия модел на управление, ако бъдат съблюдавани следните постановки¹:

- a) да се въведе негативен подоходен данък, гарантиращ определен минимален годишен доход на гражданите;
- b) да се индексират данъците /привеждане размера на данъците в съответствие с процента на инфлация/
- c) ограничаване на данъчните преференции и намаляване максималния размер на данъчното облагане;

Данъчната концепция за икономиката на предлагането застъпва тезата, че увеличаването на данъчната тежест е причина за спад в производството, увеличаване на безработицата, намаляването обема на инвестициите и на публичните приходи. Промяната на данъчната политика към съкращаване размера

¹ Адамов, В. Теория на финансите, Абагар, В. Търново, 2002

на данъците води до подем в икономиката. Това се изяснява чрез кривата на Лафер.

Публичните приходи, акумулирани в бюджета зависят от данъчния размер на облагане. При условие, че данъчния размер е 0%, означава че държавата не може да набере финансови средства за осъществяване на функциите си. Ако данъчният размер е 100% няма да има производство. Ефективното данъчно облагане е до нарастването на данъчния размер до t . H . Увеличаването на данъчния размер от t . H до t . 100 % ще окаже негативно въздействие върху производството и обема на инвестициите. Едни и същи публични приходи могат да бъдат акумулирани в бюджета с два данъчни размера. В т. A_1 ще има силно стоково производство и слабо данъчно облагане, а в т. A_2 – слабо стоково производство и тежко данъчно облагане. Това се отнася и за приходите събрани с два данъчни размера в т. V_1 и V_2 .

Лафер препоръчва финансирането на публичните блага да става с постъпления от данъци, чиито размер е до t . V_1 . Всяко увеличаване на данъчното облагане от t . A_1 до t . V_1 увеличава размера на публичните приходи за финансиране на публичните блага и осигурява достатъчно парични средства на частния сектор. Увеличаването на данъчното облагане след t . H оказва негативно влияние върху развитието на икономиката. Изводите направени от Лафер са:

- 1) тежкото данъчно облагане води до спад в производството и до съкращаване на публичните приходи;
- 2) нарастването на данъчното облагане е причина за нерационалното разпределение на работната сила и нейното насочване от производството към дейности, където данъчното облагане е ниско;